

## Monográfia Jézus és Szent Pál peréről

Sáry Pál: *Bűnvádi eljárások az Újszövetségben.*  
*Második, átdolgozott kiadás,*  
*Szent István Társulat, Budapest 2003.*  
*240 old.*

Sáry Pál könyvének első kiadása 2000-ben jelent meg, most a második, jelentősen átdolgozott kiadást vehetik kézbe az olvasók. A két részre tagolódó mű első része Jézus perét, második része pedig a Szent Pál elleni eljárásokat elemzi jogtörténeti szempontból.

A könyv előszavában Zlinszky János, a római jog Európa-szerte elismert professzora, volt alkotmánybíró néhány fontos megállapítására hívja fel a figyelmet. Először is kiemeli, hogy a perek jogtörténeti elemzése nagyszerűen alátámasztja az újszövetségi iratok hitelességét, majd rámutat arra, hogy Jézus pere nem „a Teremtő által előre megrendezett színjáték” volt, a per szereplői ezért nem „bábokként” vettek részt az eljárásban: mind a zsidó főtanács tagjai, mind a római helytartó szabad erkölcsi döntéseket hoztak, nem álltak kényszer vagy megtévesztés hatása alatt. Jézus és Szent Pál magatartását vizsgálva pedig megfigyelhetjük, hogy mindketten éltek mindazokkal a jogokkal, melyeket a perrend biztosított számukra, egyikük sem kereste a halált, de életük feláldozása árán is kitarítottak küldetésük mellett.

A szerző, a Miskolci Egyetem és a budapesti Pázmány Péter Katolikus Egyetem jogi karának fiatal oktatója, a könyv első részében az evangéliumok történeti értékének elemzése után bemutatja Jézus perének történelmi, politikai és vallási hátterét, majd feltárja azt az ellentétet, ami Jézus és a zsidó nép vezetői között feszült. Ezután a per alábbi, alapvető kérdéseit tisztázza: (1) tartott-e a zsidó főtanács tárgyalást Jézus

ügyében; (2) ha igen, bíróságként járt-e el az ügyben; (3) ha a főtanács bírói fórumként járt el, s halálos ítéletet hozott, miért nem követték meg az ítéletet; (4) Pilátus csupán a zsidók által hozott ítéletet erősítette meg, vagy önálló ítéletet hozott; (5) ha a helytartó előtt újabb, önálló perre került sor, miért előzte meg e római pert a zsidó per. A szerző arra a megállapításra jut, hogy a főtanács valóban összeült Jézus ügyében, a testület előtt bírósági tárgyalásra került sor, mely halálos ítélettel végződött. Az ítéletet azért nem hajtották végre, mert a zsidók a rómaiak uralma idején jogszerűen senkit sem végezhettek ki,<sup>1</sup> s ezért kellett Jézus kivégzése céljából főbenjáró vádat emelni Pilátus előtt. Arra a kérdésre, hogy a zsidók miért nem vitték Jézust hamis vádjakkal azonnal a helytartó elé, Sáry azt a választ adja, hogy a főtanács becsületes tagjai Nikodémus vezetésével ragaszkodtak az ügy részletes kivizsgálásához, Jézus alapos kihallgatásához.<sup>2</sup>

A következő fejezetek részletesen elemzik a Jézus elleni bűnvádi eljárást. A per kronológiai problémáival kapcsolatban a szerző arra a megállapításra jut, hogy Jézus letartóztatására kedden este kerülhetett sor. A letartóztatást a zsidó templomórség fogatosította, római katonák nem vettek részt az akcióban. Jézust azért állították először Annás elé, mert ő volt Jézus legfőbb ellensége, ő akarta leginkább Jézus halálát. Szerdán a főtanács előtt a hamis tanúk ügyetlensége folytán nem sikerült bizonyítani, hogy a vádlott hamis próféta, de Jézus végül Kaifás kérdésére Isten fiának vallotta magát, amit a tanácsosok többsége istenkáromlásnak minősített. Másnap reggel a főtanács úgy döntött, hogy Jézusnak meg kell halnia. Ezért foglyukat átvitték a helytartó-

<sup>1</sup> Vesd össze János evangéliuma, 18,32.

<sup>2</sup> Vesd össze János evangéliuma 7,51.

ságra, ahol főbenjáró politikai vádat emeltek ellene. Pilátus megpróbált szabadulni az üggtől, és Jézust a lakóhelye szerinti bírói fórum (*forum domicilii*) elé küldte. Heródes kényesnek találta az ügyet, nem mert szembeállni a tekintélyes vádlókkal, de halálra ítélni sem merete a népszerű vádlottat. Jobbnak látta, ha nem hoz érdemi döntést, s visszaküldte Jézust Pilátushoz. A *procurator* pénteken reggel újabb tárgyalást tartott, melynek során meggyőződött a vádlott ártatlansága felől. A főpapok által feltűzelt nép azonban Jézus kivégzését követelte, s a helytartó által felajánlott eljárási kegyelmet (*abolitio*) is elutasította. Nem elégedtek meg Jézus megostorozásával, tovább követelték a halálos ítélet meghozatalát. A főpapok által megsarolt helytartó végül engedett, s a keresztre küldte Jézust.

Ezután a szerző a kivégzés menetét ismerteti, majd az utolsó fejezetben arra a megállapításra jut, hogy Jézus haláláért a fő felelősség Annást, Kaifást és a köréjük csoportosuló főpapokat terheli.

A mű második része Szent Pál életútjának jogilag releváns részleteit elemzi. A szerző a forrásokat vizsgálva rámutat, hogy az Apostolok Cselekedetei című könyv az evangéliumokhoz hasonlóan történetileg hiteles, megbízható adatokat közöl. Ezek után felhívja a figyelmet arra, hogy Pál római polgárként kiválóan ismerte a Római Birodalom jogrendjét, minden esetben élt az őt megillető jogokkal,<sup>3</sup> s teológiai tanítását tartalmazó leveleiben is számtalan római jogi fogalommal találkozhatunk.

Sáry részletesen elemzi Pál és Barnabás Antióchiából történő kiutasítását és a Filippien történeteket, az apostolok testi fenytését és börtönbe vetését. A későbbi eseményeket vizsgálva a szerző arra a következtetésre jut, hogy Pál híres athéni beszédét az Areioszpagosz nevű domboldalon tartotta, s nem a város törvényszéke előtt. A Gallio *proconsul* előtti vádemelést elemezve Sáry rámutat, hogy a zsidók vallásgyakorlásának

megzavarása a római jog szerint is büntetendő cselekmény volt,<sup>4</sup> Pált azonban missziós tevékenysége miatt nem lehetett ezen az alapon felelősségre vonni.

A következő fejezet Pál jeruzsálemi le tartóztatását és a zsidó főtanáccsal való szembesítését elemzi. Ezek után a Felix és Festus előtti peres eljárás részleteiről olvashatunk. A szerző Pál fellebbezéséhez a következő magyarázatot fűzi: Festus az apostol ügyét nem tartotta főbenjáró ügynek, ezért azt át kívánta utalni a zsidó törvényszékhez. Ehhez azonban szükség volt Pál beleegyezésére, mivel a vádlott római polgárként igényt tarthatott arra, hogy római bíróság ítélkezze felette. Pál Festus javaslatát nem fogadta el: tudta, hogy a főtanács elfogult vele szemben, az ügy áttételével vádlói ítélkezzenek felette. Ezért a császárhoz fellebbezett. Pál fellebbezése (*provocatio*) meggátolta Festus további eljárását, a helytartónak az ügyet elbírálás végett át kellett tennie a császárhoz.

Sáry szerint Pál felett Rómában Nero császár nevében a főváros parancsnoka (*praefectus urbi*) ítélkezett. A vádlók nem utaztak Rómába, de ez nem gátolta meg a tárgyalás megtartását. A *praefectus* az iratok alapján minden bizonnyal felmentő ítéletet hozott, ahogyan azt az ókeresztény hagyomány tartja.<sup>5</sup> Pál tehát kiszabadult és folytatta missziós tevékenységét. A keresztényüldözés kitörése után azonban újra le tartóztatták Rómában, és halálra ítélték. Sáry szerint ebben a második római perben két tárgyalást tartottak. A római jog szabályai szerint ugyanis a tiltott vallását megtagadni nem hajlandó vádlott az első tárgyalás után kapott harminc nap haladékot, ami alatt meggondolhatta magát.<sup>6</sup> Mivel Pál kitarított meggyőződése mellett, a második tárgyaláson halálos ítélet született, amit – te-

<sup>4</sup> Vesd össze Josephus Flavius: *A zsidók története* 19,5,3.

<sup>5</sup> Vesd össze Euszebiosz: *Egyháztörténet* 2, 22,2.

<sup>6</sup> Vesd össze A scilliumi vértanúk aktája 13; Szent Apollonius vértanúsága 10.

<sup>3</sup> Vesd össze Apostolok cselekedetei 16,37; 22, 25; 25,11.

kintettel az apostol polgárjogára – karddal való lefejezés által hajtottak végre.

A szerzőt saját állítása szerint az a meggyőződés vezérelte munkája során, hogy a teológiai és irodalomtörténeti elemzésen túl a jogtörténeti megközelítés is jelentősen hozzájárulhat az újszövetségi Szentírás jobb megértéséhez. Az ókori forrásokra és a gazdag szakirodalomra támaszkodó könyvet el-

olvasva megállapíthatjuk, hogy Sály Pál elérte célját: műve által a bibliai események sok olyan összefüggését érthetjük meg, melyeket kizárólag a jogtörténeti elemzés képes megvilágítani.

**Gedeon Magdolna**